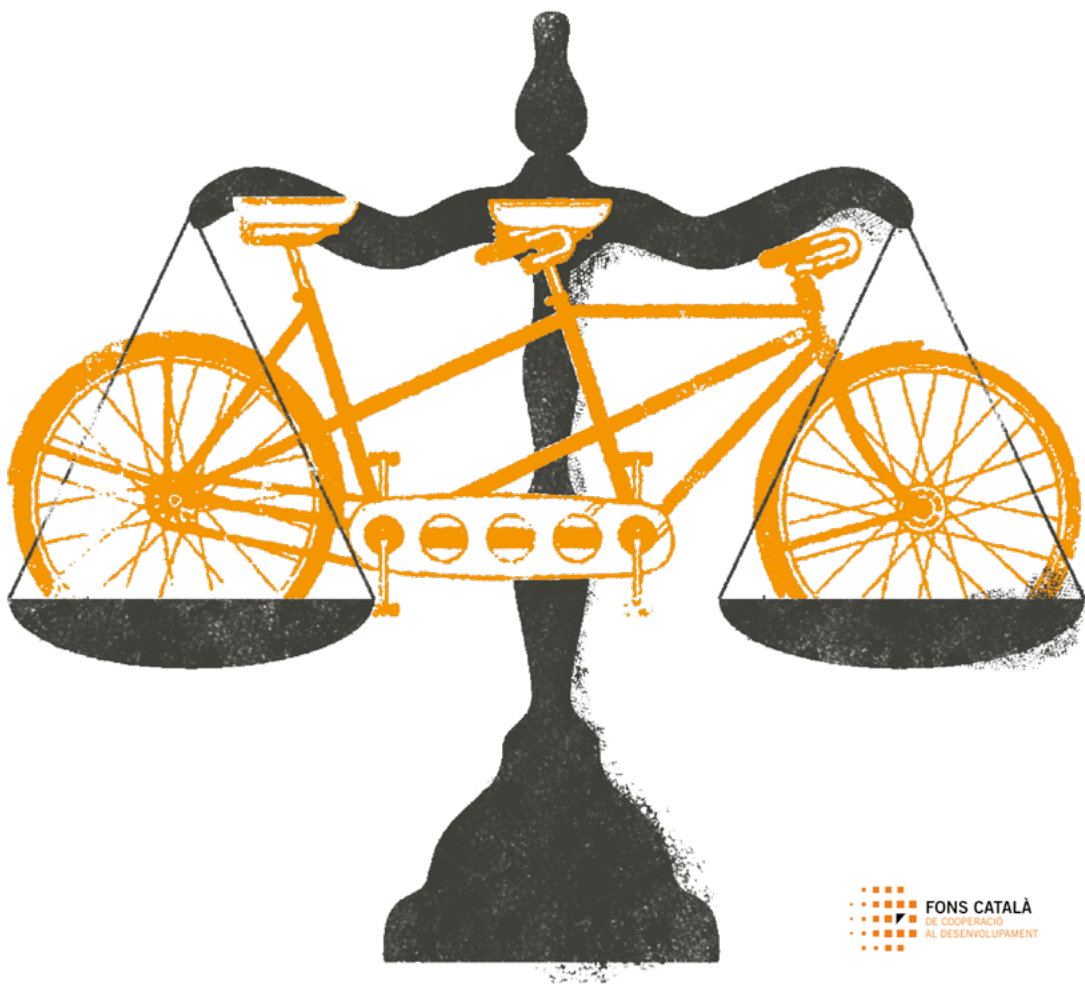

Estudi sobre la percepció de la ciutadania de Catalunya vers la cooperació al desenvolupament

Redacció: Queralt Castillo Cerezuela

Maquetació i disseny: Maria Conill

Correcció: Dièresi

Impressió: Tramatècnic

Enquesta elaborada per YouGov

Editat a Barcelona, 2023

Índex

Introducció	4
Mostra.....	6
Pobresa i desigualtats: una ciutadania que no gira l'esquena als problemes del món.....	7
Cooperació al desenvolupament: La solidaritat es manté fins i tot en temps de crisi.....	16
Migració i refugi: Població disposada a acollir davant una Europa cada cop més fortalesa	29
La guerra a Ucraïna i la proliferació d'armament nuclear: Un problema mundial que preocupa la població.....	39
El Sàhara Occidental: una qüestió pendent.....	49
Conclusions.....	57

Introducció

Amb l'objectiu de conèixer la percepció de la societat envers la cooperació, reforçar les accions impulsades per part de la cooperació municipalista i traçar-ne de noves, el Fons Català ha dut a terme un **estudi sobre la percepció de la ciutadania pel que fa a la cooperació al desenvolupament**. Aquest estudi inclou preguntes sobre pobresa, desigualtat, cooperació municipalista, migració i refugi, la guerra a Ucraïna i, a proposta de la Coordinadora Catalana d'Ajuntaments Solidaris amb el Poble Sahrauí (CCASPS), el conflicte del Sàhara Occidental, entre d'altres. Gràcies a aquestes dades —en la seva majoria positives—, no només **es posa en valor la feina feta des de la cooperació municipalista**, sinó que també serveix com a eina per a les entitats i administracions a l'hora de **fer incidència política i implementar noves iniciatives de canvi**.

L'estudi ha estat realitzat per l'empresa YouGov, la qual ha utilitzat una mostra de **1.185 persones** d'entre 18 i 70 anys, la meitat de les quals eren dones i l'altra, homes. S'han fet un mínim de 200 entrevistes per cada una de les quatre províncies i així tenir una mostra suficientment sòlida amb la qual analitzar les dades, que, posteriorment, s'han ponderat perquè siguin representatives de la població real. Totes les dades presentades estan segregades per província, sexe i edat, i algunes d'elles també s'han analitzat tenint en compte el record de vot de les eleccions municipals de l'any 2019.

El Fons Català va fer una primera enquesta el 2021 i ha volgut actualitzar la informació per **contrastar la tendència de l'opinió pública i comptar amb dades actualitzades i fidedignes**.

En aquest informe narratiu es pot veure una pinzellada dels resultats més rellevants de cada bloc temàtic de l'enquesta (desigualtat i pobresa, cooperació al desenvolupament, migració i refugi, Ucraïna i armament nuclear), acompanyats d'una entrevista amb una persona experta en la matèria.

El Fons Català de Cooperació al Desenvolupament

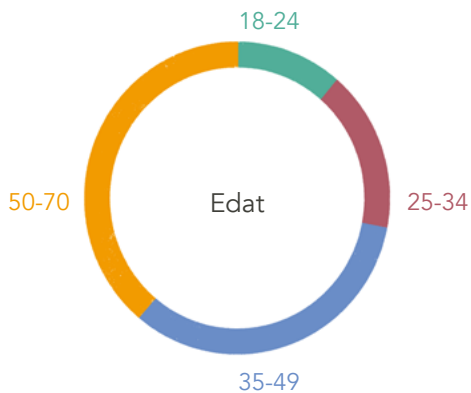
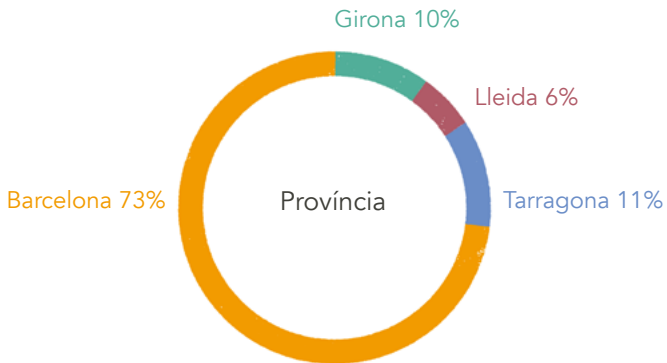
El Fons Català és una associació de **més de 300 municipis catalans** compromesos amb la cooperació al desenvolupament i la solidaritat internacional que té com a objectiu reivindicar el paper rellevant dels governs locals en la promoció de la cooperació descentralitzada i en el desenvolupament local als països del Sud Global. L'associació administra i gestiona els recursos econòmics que hi aporten els governs locals, els quals es destinen a finançar projectes de cooperació al desenvolupament, d'educació per a la Justícia Global i d'Acció Humanitària arreu del món.

Mostra

1.185 persones majors de 18 anys
50% sexe femení | 50% sexe masculí
Catalunya

06

Pobresa i desigualtats: una ciutadania que no gira l'esquena als problemes del món

07

Per parlar de pobresa, primer cal parlar de desigualtats. Vivim en un món en el qual **la concentració de riquesa fa que hi hagi enormes desigualtats entre persones, comunitats, regions i països**; i això és una realitat que no es pot ignorar. A l'informe World Inequality Report 2022, dut a terme per Lucas Chancel, Thomas Piketty, Emmanuel Sáez i Gabriel Zucman es destaca que, tot i que s'han produït alguns avenços, «(...) Les desigualtats globals contemporànies són similars als nivells [de desigualtat] de principis del segle XX, en el moment àlgid de l'imperialisme occidental»; també es diu que la desigualtat de gènere continua sent una realitat a escala mundial o que l'emergència climàtica ja està accentuant —i ho farà encara més en el futur— aquestes desigualtats. Una dada significativa que recollia Oxfam Intermón a l'informe Las desigualdades matan en el context de la pandèmia de Covid-19: «Els deu homes més rics del món han duplicat més la seva fortuna, que ha passat de 700.000 milions de dòlars a 1,5 bilions de dòlars (1.300 milions de dòlars al dia) durant els primers dos anys d'una pandèmia que ha empitjorat els ingressos del 99% de la humanitat i ha empès a la pobresa més de 160 milions de persones». Fins i tot en situacions de crisi mundial, els que més tenen continuen enriquint-se. No obstant les dades i malgrat el que les teories ultraliberals vulguin fer creure, «(...) La desigualtat és una opció política, no una inevitabilitat», conclouen Chancel, Piketty, Sáez i Zucman.

08

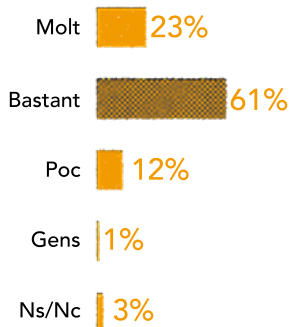
La població no és indiferent a la pobresa i la desigualtat

Un dels resultats extrets i que sorprèn gratament de l'enquesta que hem realitzat és que **el 84% de la població catalana es mostra preocupada per la realitat dels països econòmicament empobrits**. Això ens indica que la societat té consciència dels problemes que hi ha al món i no gira l'esquena envers la realitat. De fet, només hi ha un 1% a qui la pobresa i les desigualtats no li importen gens.¹ D'altra banda, i preguntats pel tipus de problemes que consideren que són la causa principal d'aquesta pobresa i desigualtat, **el 25% les persones enquestades consideren que cal mirar cap al sistema econòmic internacional i la globalització**, mentre que un 22% i un 15% consideren que la causa principal és la corrupció interna i les desigualtats socials. L'11% de les persones consideren que la pobresa es deu a les guerres i als conflictes, i un 5% fa referència a la falta de democràcia.²

Pel que fa a l'impacte de la pobresa i la vulneració de drets humans, **un 55% de les persones enquestades consideren que aquesta afecta de manera desigual a homes i dones**, mentre que un 39% considera que la pobresa i la vulneració de drets humans afecta a tothom per igual, independentment del seu gènere.³

1. Fins a quin punt el preocupa la realitat dels països econòmicament empobrits del món?

→

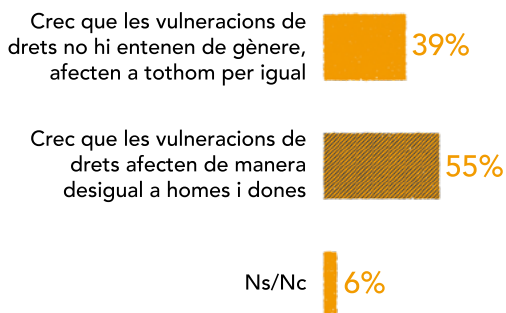
2. Indiqui quin dels següents problemes creu que és la causa principal de que hi hagi pobresa a moltes regions del planeta.

→

3. Amb quina de les següents frases està més d'acord:

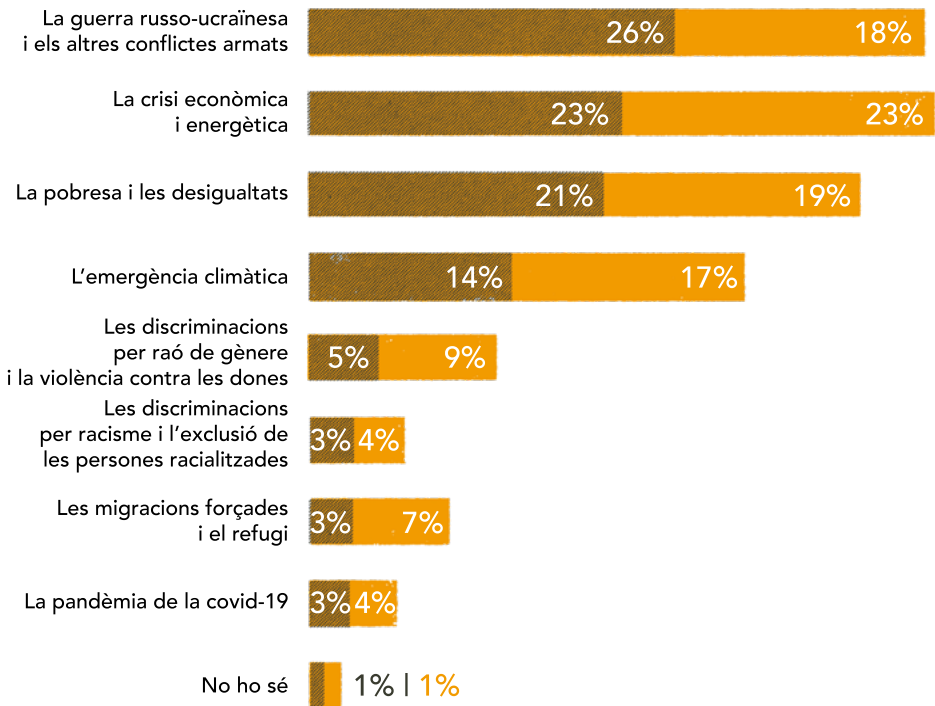
→

La població enquestada també es mostra preocupada per la guerra a Ucraïna (26%), la crisi econòmica i energètica (23%), l'emergència climàtica (14%), les discriminacions per raó de gènere i la violència contra les dones (5%), les discriminacions per racisme i l'exclusió de les persones racialitzades (3%), les migracions forçades i el refugi (3%) i la pandèmia de la Covid-19 (3%). El 21% creu que la pobresa i les desigualtats són els problemes que la població enquestada considera més rellevants en el moment actual.⁴

4. Quin dels següents problemes mundials considera que són els principals actualment? Seleccioni el primer i el segon en el rànquing

↓

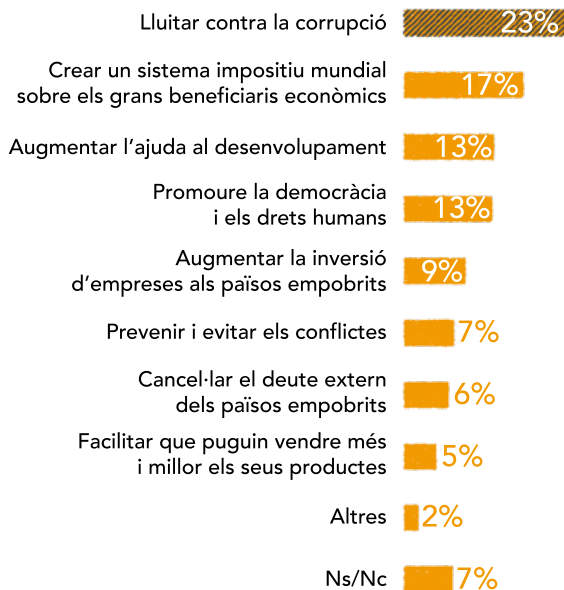

Lluitar contra la corrupció i crear un sistema impositiu mundial sobre els grans beneficiaris econòmics com a part de les solucions

A la pregunta «Quina creu que seria més efectiva per a reduir la pobresa i les desigualtats al món?», el 23% ha contestat que «a través de la lluita contra la corrupció»; el 17% assegura que s'hauria de crear un sistema impositiu mundial sobre els grans beneficiaris econòmics; el 13% aposta per augmentar l'ajuda al desenvolupament i també diu que s'ha de promoure la democràcia i els drets humans. Augmentar la inversió d'empreses als països empobrits (9%); prevenir i evitar els conflictes (7%); cancel·lar el deute extern dels països empobrits (6%) i facilitar que puguin vendre més i millor els seus productes (5%) són algunes de les accions que també es podrien dur a terme per lluitar contra la pobresa i la desigualtat.⁵

5. De les següents opcions que li proposem, quina creu que seria més efectiva per a reduir la pobresa i les desigualtats al món?

→

Entrevista

012

Albert Sales, investigador de l'Institut Metròpoli:

«Hi ha un sediment fruit del moviment altermundista i antiglobalització de principis dels anys 2000 que ha servit perquè la gent identifiqui que la globalització comporta un augment de les desigualtats»

Albert Sales és investigador de l'Institut Metròpoli i professor associat al Departament de Ciències Polítiques i Socials de la Universitat Pompeu Fabra (UPF). Treballa i investiga, sobretot, en l'àmbit de l'exclusió social a les zones urbanes.

La guerra a Ucraïna, la crisi econòmica i energètica i la pobresa són els problemes que es consideren més rellevants entre la població que hem enquestat. T'ha sorprès?

No em sorprèn que els temes que apareixen cada dia als mitjans de comunicació siguin els que més preocupen a la gent. Tampoc em sorprèn que la guerra a Ucraïna estigui en la primera posició, ja que hi ha condicions geogràfiques i geoestratègiques que fan que la visquem més intensament que altres conflictes. El que sí que puc dir és que els resultats de l'enquesta m'han sorprès gratament.

Sí?

Em sorprèn que el 84% de les persones enquestades es mostrin preocupades per la realitat dels països econòmicament em-pobrits. Això demostra que a la població li resulta difícil girar l'esquena. I també demostra que no necessitem més campanyes de sensibilització, perquè, com a societat, tenim claríssim que el món és desigual i que la realitat de molts països és extrema.

013

Algun resultat més que t'hagi cridat l'atenció?

Les respostes que han donat les persones enquestades quan se'ls ha preguntat per les causes de la pobresa. [A la pregunta «Indiqui quin dels següents problemes creu que és la causa principal de què hi hagi pobresa a moltes regions del planeta», les persones enquestades van contestar: «El sistema econòmic internacional i la globalització»]. Que les persones considerin que el sistema econòmic és la causa principal de la pobresa és interessant. En altres temps, la corrupció hauria estat la resposta més freqüent.

A què creus que es deu?

Penso que hi ha un sediment fruit del moviment altermundista i antiglobalització de principis dels anys 2000 que ha servit perquè la gent identifiqui que la globalització comporta un augment de les desigualtats.

De vegades, la societat tracta el tema de la pobresa des de la caritat i no des de la justícia global.

La manera d'afrontar la pobresa que té la nostra societat és encapsular els problemes, definir-los i intentar buscar solucions que siguin relativament senzilles d'entendre. Una de les preguntes de l'enquesta planteja quina és la manera més eficaç per reduir la pobresa al món. El 23% assegura que es pot fer lluitant contra la corrupció. Necessitem problemes que no ens sobrepassin humanament. I això és molt comprensible. El que passa és que tenim un aparell mediàtic que parla de pobresa, que s'ha acostumat a parlar-ne i a presentar-nos situacions de pobresa, però que no parla de desigualtats. La pobresa i la pobresa extrema no s'entenen sense parlar de desigualtats socials. I, de fet, això funciona tant quan parlem de cooperació internacional com quan ens referim a l'acció social aquí, al nostre entorn. La concepció mediàtica i política del que és la pobresa l'allunya de les desigualtats socials.

Parles dels mitjans.

Als mitjans els resulta més fàcil comunicar situacions extremes que generen una compassió ineludible, amb independència de la posició política de les persones. Tothom es commou. El fet de comunicar que en alguns països a l'Àfrica les criatures moren de fam funciona. I, davant d'això, tothom es posa les mans al cap. Llavors, demanem a les autoritats nacionals i les institucions internacionals que actuïn. Demanem una assistència, però no parlem sobre les causes profundes que provoquen aquestes situacions: no parlem de la distribució dels recursos naturals, de l'accés a les terres o de l'accés a l'aigua. No parlem dels estats i de les empreses transnacionals que exploten aquests recursos i que se'n beneficien. De la mateixa manera que si ens situem en l'acció social local, no parlem del problema d'accés a l'habitatge, ni sobre com està configurat un mercat que genera unes fortes desigualtats entre els propietaris del sòl i dels habitatges i les persones que no hi tenen accés.

Penses que es tracta d'una preocupació genuïna o més aviat superficial? Si estiguéssim tan preocupats, ens plantejaríem, com a societat, renunciar a una sèrie de privilegis que fomenten les desigualtats, no?

Hi ha una part de la població que, quan veu aquest nivell de desigualtat internacional, no se sent interpel·lada. No s'està plantejant que viu millor perquè en una altra part del món es viu pitjor, perquè, de fet, en la seva vida quotidiana, tampoc viu tan millor. Tothom té les seves preocupacions, el seu dia a dia, i la pobresa extrema li queda molt lluny. Ara bé, hi ha una part de la població

molt petita amb molta capacitat d'incidència en les esferes de decisió que sí que té molt clar que les estructures socioeconòmiques que permeten aquest enriquiment i aquestes grandíssimes desigualtats s'han de mantenir.

Què diries davant el discurs del «sempre hi ha hagut rics i pobres»?

Ni el catastrofisme ni el determinisme ajuden massa. Els humans no sempre han funcionat de la mateixa manera. De fet, hauríem de ser capaços d'imaginar que ens podem organitzar d'altres formes. Jo sempre he estat molt optimista. Els avenços dels moviments socials dels segles XX i XXI són molt considerables en la conquesta de drets civils, de drets socials, en el trencament amb alguns dels eixos de desigualtat, etcètera. La denúncia, però, ha d'anar acompanyada de la visualització d'altres formes de viure, de formes de viure que trenquen amb l'hegemonia dels actors que generen empobriment. Jo crec que és aquest el discurs pel qual hem d'apostar.

Cooperació al desenvolupament: La solidaritat es manté fins i tot en temps de crisi

016

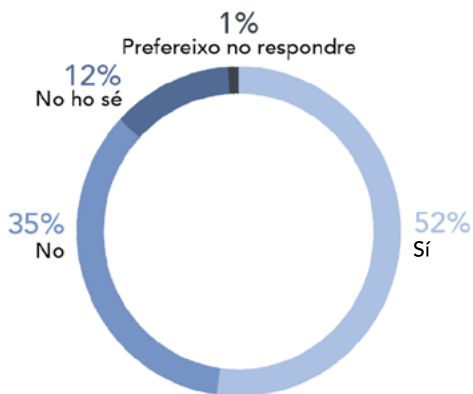
En un context de crisi global provocada per diferents factors (context post pandèmic, guerra a Ucraïna i a altres parts del món o emergència climàtica, entre d'altres), **la gran majoria de la població de Catalunya està d'acord que les administracions públiques dediquin una part dels seus recursos a la cooperació al desenvolupament**. Aquesta és una de les principals conclusions de l'informe que hem dut a terme. Abans d'anar als resultats, però, és necessari fixar-nos en algunes dades: segons l'Observatori de la Cooperació Municipalista, entre el 2015 i el 2021, l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) municipalista executada va augmentar en 7.621.695,77 € en termes absoluts, gairebé un 40% (39,89%) en termes percentuals. Aquest progrés només es va veure frenat el 2020 per dificultats d'execució pressupostària derivades de la pandèmia, però, tot i això, aquest increment es pot considerar molt positiu.

Aquesta dada xoca amb el **desconeixement per part de la població envers la cooperació al desenvolupament**: segons la nostra enquesta, hi ha un 52% de la població que sí n'ha sentit a parlar, però un 35% que no en té cap mena de coneixement.¹ Si bé la dada no és del tot negativa, cal plantejar-nos si s'hauria de fer més o quin tipus de tasques comunicatives o activitats s'haurien de desenvolupar o canviar per tal de donar a conèixer aquest àmbit de treball.

017

1. Ha sentit parlar alguna vegada de l'ajuda o la cooperació al desenvolupament?

→

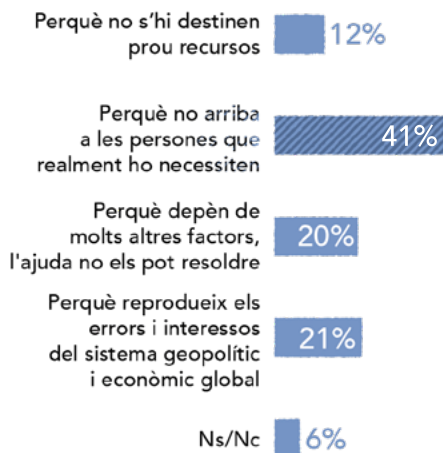

En aquesta línia, també hi ha una altra dada que pot ser motiu de preocupació: de les persones enquestades, el 41% —quasi la meitat— opina que la cooperació no és més eficaç perquè no arriba a la gent que ho necessita. El 21% considera que no és eficaç perquè aquest tipus d'ajuda reproduïx els errors i els interessos del sistema geopolític i econòmic global; i el 12% perquè no s'hi destinen prou recursos.² Amb aquests resultats a la mà, i seguint aquesta línia d'investigació, vam preguntar quines mesures podrien contribuir a fer que la cooperació tingués un impacte més gran. Les persones enquestades ho tenen clar i el 47%³ considera que, per tal de millorar l'impacte de la cooperació, cal controlar més els recursos que s'hi destinen. De fet, **una gran majoria aposta per sumar recursos amb altres municipis i destaca la necessitat d'establir aliances entre els governs locals com a forma de cooperació**, quelcom que, des del Fons Català, ja s'està duent a terme.⁴ Per últim, un 19% considera que cal implicar més a la població local i el 26% opina que cal millorar les eines d'avaluació de les polítiques de cooperació.³

018

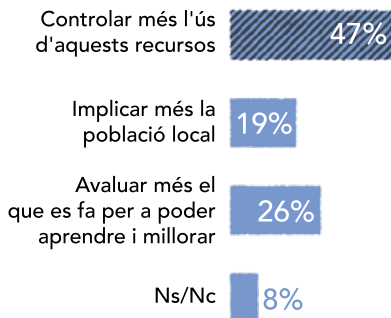
2. De les següents opcions que li presentem, quina creu que explica millor per què la cooperació no és més eficaç en la resolució dels problemes?

→

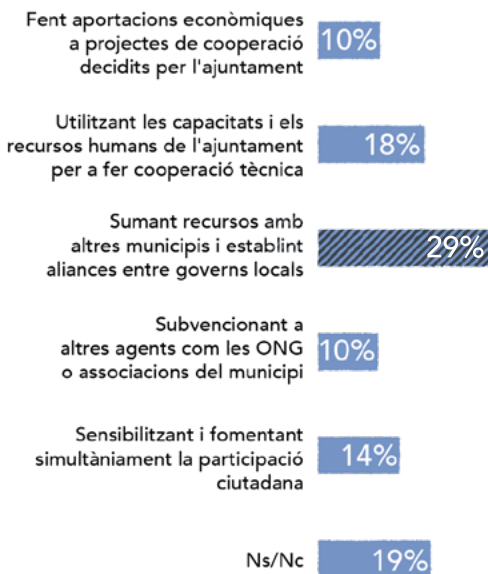
3. Quina de les següents mesures creu que contribuiria més al fet que la cooperació tingués més impacte?

→

4. Segons vostè, quina de les següents formes de cooperació hauria de prioritzar el seu ajuntament?

→

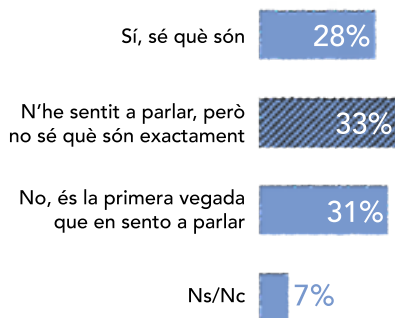

El 0,7%: fita històrica sobre el paper i tasca pendent a peu de carrer

Enguany, s'ha recuperat l'objectiu d'assolir el 0,7% el 2030 i s'ha incorporat tant al Pla Director de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya com a la nova Llei Espanyola de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat Global. Es tracta d'una fita històrica, però, tot i la pedagogia que es fa respecte al 0,7 des d'algunes entitats, per a molts i moltes catalanes, aquesta xifra continua sent un misteri. Tot i que **el 60% de les persones enquestades han sentit a parlar del 0,7%, només un 28% sap exactament en què consisteix.**⁵ Aquest grup el conforma la gent de 50 a 70 anys, sobretot homes, en detriment de les dones i les persones més joves. De la gent que sí que té coneixements sobre la xifra, una gran majoria es mostra d'acord amb què es compleixi, enfront del 13% que considera que no, i davant el 5% de les persones que no saben què contestar.⁶

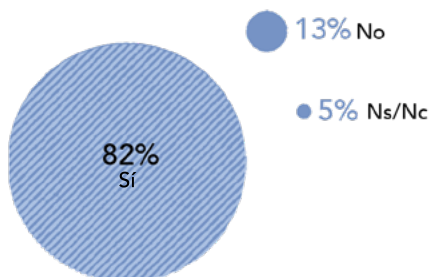
5. Coneix o ha sentit parlar del compromís dels països econòmicament desenvolupats de destinar un 0,7% del pressupost a la cooperació al desenvolupament?

→

6. Està d'acord que es compleixi aquest compromís de destinar el 0,7% a la cooperació?

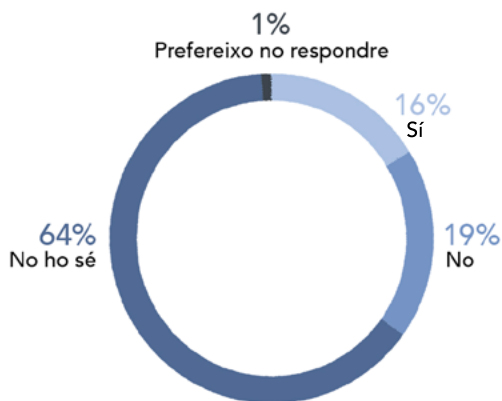
→

Tenint en compte aquestes xifres, per tant, no és d'estranyar que **la majoria de la població catalana —concretament el 64% de les persones enquestades— no sàpiga si el seu ajuntament destina recursos a la cooperació al desenvolupament.**⁷ Tot i això, i en termes generals, la població catalana tendeix a valorar positivament la cooperació municipal i 2 de cada 3 persones enquestades estan d'acord que el seu ajuntament dediqui recursos a la cooperació amb països econòmicament empobrits. Només un 17% es manté en desacord.⁸ Finalment, és important destacar que més de la meitat dels catalans i catalanes⁹ no sap quina ha estat l'evolució de la despesa en cooperació del seu ajuntament.

7. Sap si el seu ajuntament destina una part del seu pressupost a la cooperació al desenvolupament amb els països econòmicament empobrits?

→

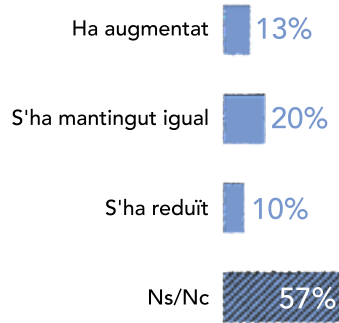
8. Està d'acord que el seu ajuntament dediqui una part dels seus recursos a la cooperació amb els països econòmicament empobrits?

→

9. D'acord amb la informació que disposa, creu que la despesa del seu ajuntament en cooperació al desenvolupament en els últims anys...

→

Solidaritat en temps de crisi

A una pandèmia imprevista que va sacsejar el món amb força, li ha seguit una guerra que ningú esperava: la invasió, el 24 de febrer del 2022, de Rússia a Ucraïna, a més de generar la destrucció habitual que comporta una guerra pel que fa a vides humanes, també ha portat una crisi econòmica i energètica global. Els països europeus i alguns països africans que depenien del gra d'Ucraïna per a alimentar la seva població n'han patit les conseqüències directes. Tot i el context de crisi actual, però, les dades de la nostra enquesta demostren que hi ha lloc per a la solidaritat i l'empatia. **Fins i tot en temps de crisi, 2 de cada 3 persones enquestades es mostren d'acord que el seu ajuntament dediqui recursos a la cooperació al desenvolupament¹⁰**, i més de la meitat dels catalans i catalanes estaria d'acord en augmentar els recursos a la cooperació al desenvolupament fins a arribar al 0,7% el 2030. Només un 19% es mostra en contra.¹¹ El fet que 2 de cada 3 catalans i catalanes estigui d'acord que el seu ajuntament destini recursos a crisis humanitàries i emergències¹² indica que la població, en general, es mostra solidària i té cura de què passa a la resta del món. La pregunta que vam fer era clara i la resposta que vam obtenir també ho va ser: gairebé el 80% de la població catalana considera important que es destinin recursos als països econòmicament empobrits.¹³

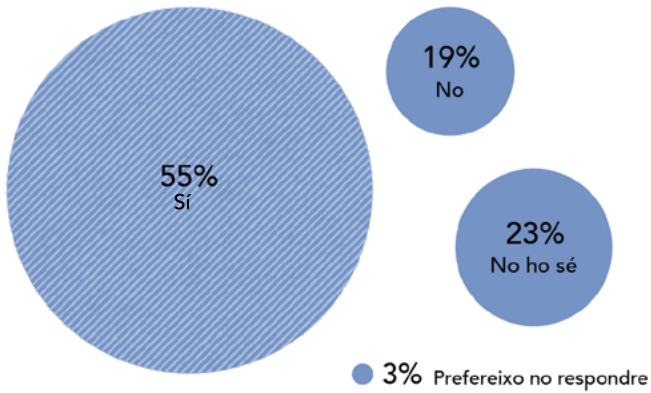
10. Està d'acord que el seu ajuntament dediqui part de seus recursos a la cooperació en un moment de crisi econòmica provocada per la guerra russo-ucraïnesa com avui dia?

→

11. Estaria d'acord amb augmentar els recursos destinats a l'ajuda al desenvolupament per part del seu ajuntament fins a aconseguir com a mínim el 0,7% del pressupost en 2030?

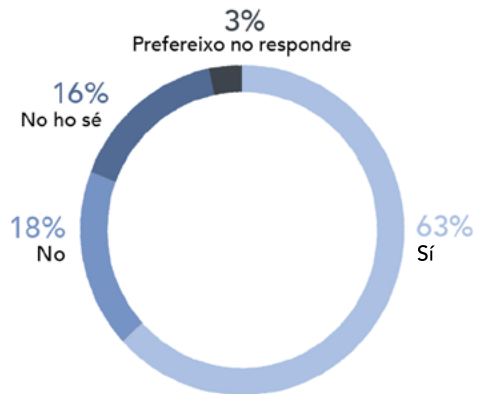
↓

023

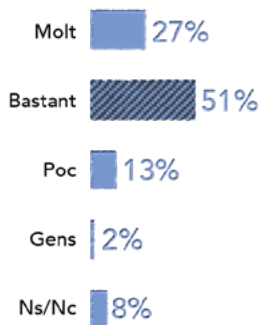
12. Està d'acord que el seu ajuntament destini diners propis a donar resposta a crisis humanitàries i emergències d'altres països

→

13. Com d'important és per a vostè que es destinin recursos al desenvolupament dels països econòmicament empobrits?

→

Per acabar, la població enquestada no oblidia la importància de fer respectar els drets humans com a condició sine qua non per rebre recursos per al desenvolupament: 3 de cada 4 persones —concretament el 72%— estarien d'acord en posar com a condició als països la garantia dels drets humans per rebre aquestes ajudes. El 9% no ho considera necessari.¹⁴

Els resultats de l'enquesta demostren que, malgrat els temps de crisi que corren, **la població catalana està disposada a ajudar**, es mostra empàtica amb les situacions que viuen altres països i aposta per continuar invertint en cooperació al desenvolupament.

14. Està d'acord a posar condicions de garantia dels drets humans als governs dels països econòmicament empobrits perquè rebin l'ajuda?

→

Entrevista

025

**Montse Santolino,
de Lafede.cat
(Organitzacions per
a la Justícia Global):**

**«Encara hi ha molta gent
que es pensa que treballar en
cooperació és anar al terreny a
posar tiretes»**

Montse Santolino treballa com a coordinadora i responsable de comunicació a Lafede.cat (Federació Catalana d'ONGD). Especialitzada en comunicació per al canvi social, fa més de vint anys que treballa en el sector de la cooperació al desenvolupament.

Com s'inicia el teu interès per la comunicació per al canvi social i la cooperació al desenvolupament?

Un cop vaig acabar els estudis de periodisme, vaig fer un postgrau en cooperació perquè tenia molt clar que volia estar vinculada al periodisme des de la cooperació internacional. Volia ajuntar les dues coses. El 1993, després de fer el postgrau, vaig anar tot l'estiu a El Salvador i, durant els anys següents, també vaig estar a Nicaragua i a Guatemala. El 1994 va tenir lloc l'acampada pel 07 i va esclatar la revolució zapatista. Tots aquells moviments em van agafar quan jo iniciava la meva carrera professional, però també el meu activisme polític. M'hi vaig vincular tant de manera personal com professional. El passat mes de març va fer vint anys que treballo al sector, primer a la Federació Catalana d'ONGD i ara Lafede.cat.

Hi ha una part important de la població, concretament el 64% que té un desconeixement absolut sobre com es gestionen els diners destinats a cooperació al desenvolupament en els seus ajuntaments. De fet, aquesta part de la població ni tan sols sap si el seu ajuntament destina diners o no en aquest àmbit. Falta d'interès de la ciutadania o error en la comunicació per part de les administracions?

Aquestes dades no són noves. L'Estat espanyol és un dels països més solidaris; les enquestes sempre ho mostren. La ciutadania té consciència global i sol saber que el que passa en altres països ens afecta. La gent està d'acord en invertir diners en cooperació al desenvolupament, però aquest acord genèric no es correspon en absolut amb el coneixement que hi ha sobre aquest àmbit. Jo diria que hi ha un compromís, però de poca profunditat. Hi ha una predisposició clara, però el coneixement de les polítiques públiques en matèria de cooperació és molt baix. No hauria de ser així, perquè les polítiques de cooperació van sorgir, en el seu moment, fruit d'un gran moviment de les bases populars: haurien de tenir el mateix recorregut que les polítiques en matèria de feminisme o les polítiques per defensar els drets del col·lectiu LGTBIQ+, que també neixen de les demandes de les bases, però el cert és que la ciutadania no coneix el funcionament de les polítiques públiques de cooperació al desenvolupament. La gent no sap com funcionen els sistemes d'ajuda ni què es fa des dels ajuntaments.

Potser hi ha una mica de confusió.

Qui fa cooperació? La majoria de població et dirà que ho fan les ONG i que consisteix a proveir d'ajuda humanitària. Es tracta d'una idea simplista i estereotipada. El fet que la gent tingui aquesta idea és responsabilitat, d'una banda, d'una comunicació de les entitats únicament centrada en aquest àmbit de treball; i, de l'altra, de les administracions, que no n'han fet. Si tens un actor que fa moltes campanyes i un altre que no en fa cap, la idea que se n'emporta la ciutadania de tot plegat queda reduïda i simplificada. Encara hi ha molta gent que es pensa que treballar en cooperació és anar al terreny a posar tiretes. Hi ha un problema de comunicació greu que ens deixa amb el panorama d'una ciutadania que vol ajudar i unes administracions que no expliquen què es fa. Hi ha molta diferència entre el que fem i el que la gent pensa que fem.

I per què creus que no s'explica, o no s'explica prou?

Una de les coses que va passar durant la crisi econòmica del 2008 va ser que la Generalitat, a través de les retallades iniciades el 2011, va desmuntar el sistema de cooperació català. No obstant això, els ajuntaments van continuar sent regulars amb les seves aportacions, van mantenir i segueixen mantenint les partides pressupostàries pel que fa a la cooperació al desenvolupament. Penso que en aquell moment va sorgir una mica de por al discurs del «primer els de casa» i a les possibles crítiques internes. A més d'això, penso que no se'n fa una comunicació regular perquè és un àmbit que no consideren important, no és prioritari. Se'n fa una bona comunicació en moments puntuals: quan els alcaldes i les alcaldesses ho consideren important pel motiu que sigui. S'ignora el treball de llarg recorregut i només es treu a la llum per qüestions d'agenda, imatge pública o, lamentablement, rèdit electoral. O quan els mitjans de comunicació ho posen sobre la taula.

Alguna dada que t'hagi semblat interessant, de l'enquesta?

Sí. Si a la gent li preguntes per la cooperació, es veu que no hi ha massa idea sobre què s'està fent, però si li preguntes per l'acollida de persones refugiades, sí que n'està al cas. La ciutadania sí que sap si el seu ajuntament ha acollit o no refugiats i refugiades, en aquest cas, d'Ucraïna. I se sap perquè s'ha comunicat. Els diners per a l'acollida també surten de les partides de cooperació. Com comentava: de vegades no se sap explicar bé el retorn que tenen les polítiques de cooperació.

Tu ets comunicadora, com creus que es podrien comunicar millor o d'una manera més efectiva els temes relacionats amb la cooperació al desenvolupament?

Primer, els mitjans. Si les coses anessin com han d'anar, seria normal que, tenint en compte els principals col·lectius i orígens, informéssim de les eleccions al Marroc, a Bolívia, etcètera. Hauríem de tenir una agenda informativa més àmplia, però malauradament no la tenim. L'agenda mediàtica internacional és limitada i va a cop de crisi. No s'informa de manera regular de gairebé res. D'altra banda, durant els últims anys, les entitats s'han professionalitzat molt, però també s'han tecnificat; i gran part del temps el dediquem a omplir papers. Així, resulta complicat que la ciutadania entengui què estem fent. Penso que ens hem allunyat de la ciutadania. Sovint, fem un llenguatge poc entenedor, i fem tanta feina administrativa que resulta molt difícil d'explicar. I com que és difícil d'explicar, doncs no ho expliquem. Ens hem apropiat a les administracions, però no a la ciutadania. En un model ideal, la professionalització hauria d'haver anat acompanyada de la mobilització social, de la mà d'una ciutadania compromesa i activista.

A Lafede treballem per canviar aquest aspecte?

Estem intentant desfer el camí que hem fet; explicar més i millor què fem i per què serveix. Estem treballant per reduir l'excés de burocràcia i canviar el relat, perquè ens hem adonat que ens passem la vida demanant diners per a arreglar coses, però després no expliquem bé els resultats obtinguts, el que hem aconseguit evitar o el que hem aconseguit millorar de la mà de tanta gent del sud global.

Migració i refugi: Població disposada a acollir davant una Europa cada cop més fortalesa

029

*Estudi sobre la
percepció de la
ciutadania de
Catalunya vers la
cooperació al
desenvolupament*

La migració i el desplaçament de les persones és un fet conatural a l'espècie humana, que sempre s'ha desplaçat a la cerca de millors condicions de vida. Guerres, desastres climàtics, canvis poblacionals o canvis en l'alimentació, entre d'altres, han provocat, al llarg de la història, el desplaçament massiu de persones. Des de fa unes dècades, però, els governs dels països del Nord Global han volgut convertir les migracions en un problema. En el cas d'Europa, cada cop més fortalesa, **les polítiques migratòries només han fet que endurir-se** i la població del Sud Global que fuig dels seus països per necessitat, arriscant la vida, no és benvinguda.

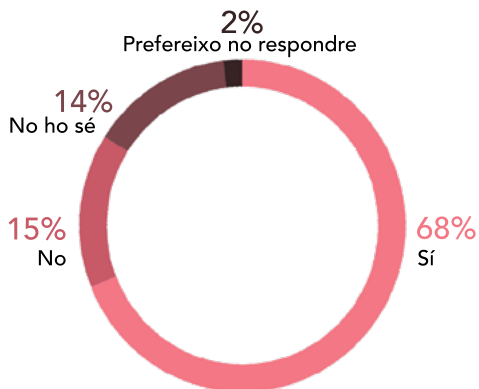
A les fronteres europees, els drets humans i el dret internacional es vulneren de manera continuada mentre, a dins dels països, el relat de l'extrema dreta es normalitza socialment. Alguns mitjans es limiten a reproduir el relat que la migració no és positiva, quan s'ha demostrat que és al contrari: l'arribada de noves persones beneficia els països a tots els nivells; a més, es tracta d'un **tema de justícia, responsabilitat i dret internacional**.

Població amb ganes d'acollir

L'enquesta que hem elaborat no deixa lloc al dubte: independentment de la ideologia política, **la majoria de la població catalana —el 68% de les persones enquestades— té clar que s'haurien d'obrir vies legals i segures per a les persones que arriben al nostre país¹**, tal com s'ha fet amb la població refugiada de la guerra d'Ucraïna.² En aquest sentit, el 78% aposta per obrir vies legals i segures per a les persones refugiades d'Ucraïna³, i gairebé un 80% està d'acord que el seu ajuntament doni suport a la població d'Ucraïna. En la mateixa línia, el 72% de les persones enquestades considera que els seus ajuntaments haurien de promoure i dur a terme les mateixes polítiques de suport que s'han donat a les persones ucraïneses a població refugiada d'altres països. El 14% de les persones enquestades hi està en contra.⁴ A banda d'això, **més de la meitat de la població, concretament el 55%, considera que l'Estat espanyol hauria d'acollir persones refugiades forçades a migrar**, davant el 23% de la població, que no ho sap, i només el 17% de la població, que ho rebutja.⁵

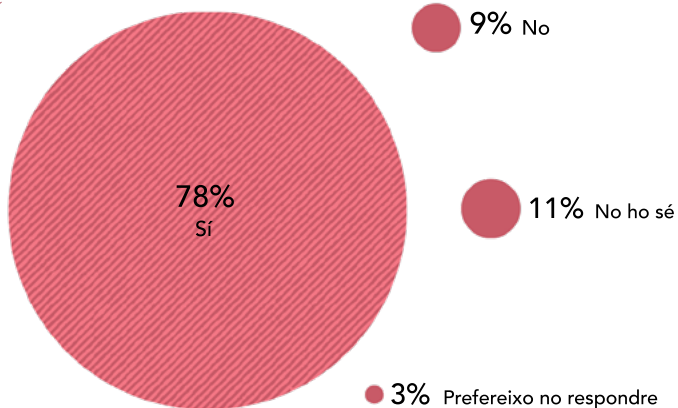
1. Està d'acord en obrir vies legals i segures per a totes les persones refugiades, tal i com s'ha fet amb la població d'Ucraïna?

→

2. Està d'acord que la UE obri vies legals i segures per a les persones refugiades d'Ucraïna?

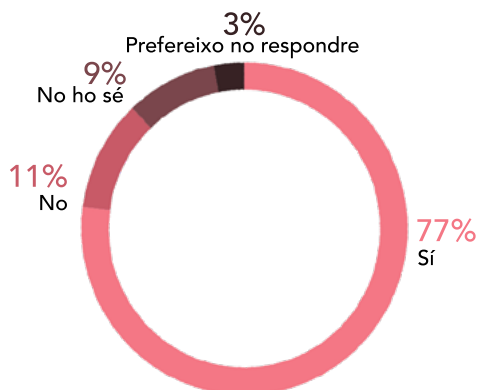
↓

031

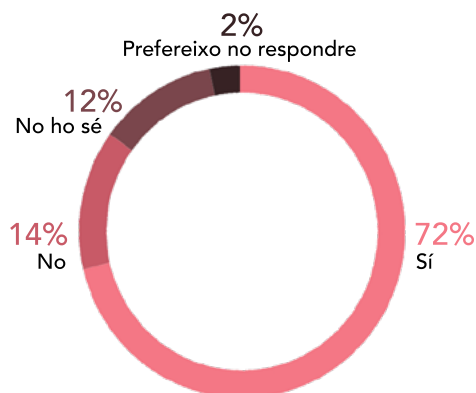
3. Està d'acord que el seu ajuntament doni suport a les persones refugiades d'Ucraïna?

→

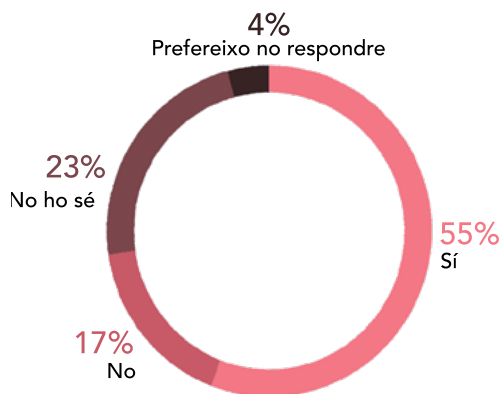
4. Creu que és necessari donar el mateix suport a les persones refugiades d'altres països?

→

5. Creu que l'Estat espanyol ha de garantir el refugi, asil i protecció internacional per a les persones que es veuen forçades a migrar?

→

Si bé hi ha una part de la població que prefereix no acollir persones nouvingudes, les conclusions del nostre estudi mostren que 3 de cada 4 persones enquestades pensen que la majoria de les migracions són forçades i es deuen a la pobresa i la violència⁶: de fet, el 39% de la població catalana pensa que l'arribada de persones migrants és l'efecte més directe de la pobresa. De les persones enquestades, el 21% considera que la pobresa a altres països provoca conflictes violents i terrorisme i el 16% opina que afecta el comerç i l'economia del país.⁷

6. La majoria de persones que emigren del seu país i venen a Europa ho fan...

↓

Forçades, fugint de la pobresa, la violència i la falta de drets humans als seus països 77%

Voluntàriament, per a accedir a noves oportunitats i desenvolupar les seves capacitats 18%

Ns/Nc 5%

033

7. De quina manera pensa que la pobresa i les desigualtats a d'altres països el poden afectar?

→

Arriben més persones dels països empobrits que es veuen forçades a migrar 39%

Provoquen conflictes violents i terrorisme 21%

Afecten el comerç i l'economia 16%

Agreugen l'emergència climàtica en tot el planeta 7%

Afavoreixen l'aparició i extensió de malalties infeccioses 5%

Altres 3%

Ns/Nc 9%

Traves en els desplaçaments

En aquest context de pobresa, desigualtats, guerres i emergència climàtica, entre d'altres, **el sud d'Europa s'ha convertit, en l'última dècada, en un veritable banc de proves per aturar les migracions.** Per fer-se una idea de com es gestiona el flux de persones migrants en aquestes fronteres, només cal recordar les 82 persones mortes i més de 500 desaparegudes a les costes gregues el juny de 2023 —fruit de la no actuació del govern grec i Frontex (Agència Europea de la Guàrdia de Fronteres i Costes)—; les recents investigacions del New York Times que certifiquen les devolucions en calent a les aigües de l'Egeu, o les del diari El País, que va demostrar que a la frontera greco-turca, a la ribera del riu Evros, les persones migrants són maltractades per la policia hel·lena. A tot això, cal sumar-hi les negatives d'alguns estats a deixar atracar els vaixells que proporcionen ajuda humanitària al mar i la criminalització i persecució d'algunes organitzacions que treballen en aquest àmbit. Per últim, és important destacar que, a la majoria d'estats europeus, la migració s'està utilitzant com a arma electoral pels partits d'extrema dreta, que proliferen a tota Europa i guanyen protagonisme i poder cada dia. En l'àmbit internacional, la qüestió de la migració fa anys que es fa servir com a eina diplomàtica i de guerra entre països.

Des del Fons Català sabem de la importància de treballar en aquest àmbit i, per això, fa anys que tenim en marxa la **campanya Món Local Refugi**, des de la qual executem diversos projectes per tal d'abordar les diferents problemàtiques que sorgeixen en el context de les migracions i el refugi. A la frontera sud, per exemple, prestem atenció sociojurídica a les persones en desplaçament forçat a través de l'Associació Solidary Wheels No Borders for Human Rights. En aquesta franja geogràfica, també treballem amb l'Associació Irídia en un sistema d'alerta i resposta primerenca amb l'objectiu de contribuir al restabliment de la legalitat i el respecte dels drets humans. També anem més enllà de les fronteres properes: des del 2022 duem a terme un projecte amb No Name Kitchen que té com a finalitat proporcionar protecció social i legal a persones en desplaçament forçat al corredor dels Balcans, una de les zones més perilloses de les rutes migratòries cap a Europa.

Entrevista

035

Mar Soriano, advocada de Solidary Wheels:

«Hi ha gent que no vol que arribin persones de fora perquè hi ha una por generada per un discurs polític concret»

Mar Soriano fa un any i mig que treballa a Solidary Wheels, amb base a Melilla. L'associació posa el focus en la defensa dels drets humans de les persones migrants a la frontera sud de l'Estat espanyol. L'entitat, conformada majoritàriament per personal voluntari, compta amb el suport del Fons Català.

Què feu a Solidary Wheels?

Generem espais de trobada amb joves migrants marroquins que es troben en una situació de carrer a la ciutat de Melilla. Fem tasques d'intervenció social, assessorament jurídic i documentació, i denunciem la vulneració de drets humans que pateixen.

Què et porta a treballar en aquest àmbit?

Ja abans de començar la carrera, tenia clar que volia enfocar-me en la defensa dels drets humans. En un primer moment, vaig orientar-me més al refugi i el dret internacional, però, després de fer unes pràctiques a Colòmbia, em vaig començar a interessar pel dret nacional. Vaig anar cap a Ceuta i després, cap a Melilla. Des de llavors, m'he format en estrangeria, un àmbit que ni tan sols s'explica a la carrera. Una llei, la d'estrangeria, que vulnera els drets de les persones, per cert.

036

Hi ha desconexió entre les polítiques migratòries i l'opinió sobre les persones migrants? A l'enquesta es conclou que més de la meitat de la població enquestada considera que l'Estat espanyol hauria d'acollir persones refugiades forçades a migrar. El 17% considera que no ho hauria de fer.

Sí que ho penso. La gent va per una banda i els polítics per una altra. Però també penso que l'extrema dreta està fent molt de mal. Hi ha gent que no vol que arribin persones de fora perquè hi ha una por generada per un discurs polític concret. No penso que la migració afecti el dia a dia de les persones, i tampoc crec que l'experiència amb les persones migrants sigui negativa, ans al contrari. Que arribin persones és enriquidor per a tothom. També he de dir, però, que darrere les bones intencions, que és el que reflecteix l'enquesta, s'amaga certa actitud judeocristiana: d'una banda, es vol acollir, però de l'altra, hi ha poca gent que estigui disposada a renunciar als seus privilegis per fer-ho.

Amb l'esclat de la guerra a Ucraïna vam veure com la societat i la classe política es mostraven molt receptives a l'arribada de persones refugiades que fugien del conflicte. El 68% de la població està d'acord en obrir vies legals i segures per a les persones refugiades d'altres països, tal com s'ha fet pel conflicte a Ucraïna, però el 15% no.

Aquí hi ha una qüestió evident de racisme. El 24 de juny del 2022, 37 persones van morir, per no dir que van ser assassinades, a la tanca de Melilla per les autoritats marroquines i espanyoles. La població espanyola no es va posar les mans al cap; i l'únic moviment que hi ha hagut pel que fa a mobilitzacions ha estat liderat per les entitats i els col·lectius antiracistes. Hi ha un punt d'hipocresia en com s'ha abordat el refugi de la gent que fugia de la guerra d'Ucraïna i com s'aborda l'arribada d'altres persones. Respecte a aquest tema, cal mirar cap al discurs polític i les reaccions que genera entre la societat.

Un discurs polític, de vegades, amplificat per alguns mitjans de comunicació.

Molts dels mitjans estan al servei del relat polític en contra de les persones migrants. Els dies posteriors al 24 de juny, des d'alguns mitjans es va voler convèncer la gent que l'actuació policial havia estat correcta. Es tracta d'un dels fets recents més greus en la història de Melilla, però el relat que es va vendre va quedar impregnat dels conceptes i el llenguatge habitual: «assalt», «allau», «onada migratòria», etcètera. El llenguatge és una eina molt important i des dels mitjans han de treballar perquè aquest sigui antiracista. Les entitats també intentem fer molta pedagogia i oferir-los les eines perquè donin una informació acurada, però encara hi ha molta feina per fer.

Què proposeu?

Tenir, per exemple, un decàleg de comunicació antiracista i revisar el llenguatge que s'utilitza. Pel que fa a la societat, encara cal fer molta pedagogia. S'ha d'explicar i hem d'entendre per què es produeixen aquests desplaçaments, d'on ve i cap a on va aquesta gent. Són desplaçaments des del sud global i fins el nord global a causa de l'espoli històric de recursos als països del sud. Acollir-los és una qüestió de responsabilitat i justícia.

El fenomen de la migració no només és històric, sinó que anirà a més. En un món no només de guerres, sinó també d'espoli dels territoris i de canvi climàtic, no es pot evitar que la gent es desplaci. En aquest context, recentment, els vint-i-set de la UE han signat l'esborrany d'un nou Pacte d'Asil. Es preveu la redistribució de la població nouvinguda, de manera proporcional, i de multes per als països que no vulguin acollir.

És un pacte vergonyós. Ens volen vendre que aquest nou pacte facilitarà l'arribada de la gent, però és mentida. La gent continuarà arriscant les seves vides. El que facilita aquest pacte és el retorn legal de les persones. Això ja fa temps que es fa, però va contra la llei internacional. El que veurem pròximament és la legalització de pràctiques violentes. Té un rerefons racista, violent i vulnera els drets humans.

La guerra a
Ucraïna i la
proliferació
d'armament
nuclear:
Un problema
mundial que
preocupa la
població

039

El 24 de febrer del 2022, quan la població mundial es comença a recuperar de l'ensurt d'una pandèmia que havia arribat sense gairebé avisar i que havia arrossegat el món a una de les crisis humanitàries recents més importants, els mitjans de comunicació sorprenien amb una altra notícia: la invasió d'Ucraïna per part de Rússia i l'inici d'una nova guerra. Mesos després, **la guerra continua sense cap pla de pau sobre la taula i amb moltes conseqüències, tant visibles com invisibles**. Persones mortes, ferides i empresonades, milers de refugiats i refugiades que fugen de la guerra, una inflació desfermada a la resta dels països europeus causada directament pel conflicte o la crisi humanitària al Sahel ocasionada per l'augment del preu del gra, són alguns dels efectes d'aquesta guerra. Encara no recuperats de les ferides ocasionades per la invasió de l'Iraq tot just fa vint anys, caracteritzada per la violència, la mort i la inestabilitat que va causar, no només al país, sinó en tot l'àmbit mundial, aquesta nova guerra a Ucraïna preocupa a la població. I molt.

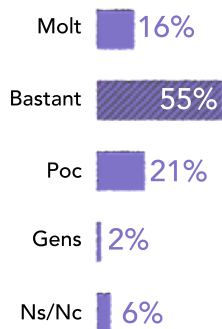
Mort, destrucció, crisi energètica i inseguretats alimentària

Aquesta guerra preocupa per diferents motius. En primer lloc, perquè un conflicte armat sempre és una mala notícia per a les persones que viuen en els països que es troben en el terreny. En segon lloc, perquè aquesta guerra s'està duent a terme a les fronteres europees. Finalment, es tracta d'una guerra que ha tornat a posar sobre la taula l'ús d'armament nuclear, entre d'altres. A l'enquesta que hem dut a terme, la gent ho té clar: **el 70% de la població pensa que la guerra a Ucraïna els afecta molt o bastant**, enfront del 21%, que pensa que els afecta poc, i el 2%, que opina que la guerra a Ucraïna no els afecta gens.¹

Aquesta guerra també ha portat inseguretats alimentària —causada per la inflació i la reducció de la disponibilitat d'alguns aliments— i una de les crisis energètiques més serioses dels últims anys. Els països europeus no han estat els únics afectats: també els països del Sud Global, especialment alguns que es troben al continent africà, que en continuen patint les conseqüències. En aquest sentit, el 52% de les persones enquestades pensa que la guerra d'Ucraïna afecta altres països.² De fet, el 64% de la població pensa que la inseguretats alimentària i la crisi energètica són les principals afectacions de la guerra a Ucraïna envers els països econòmicament empobrits.³

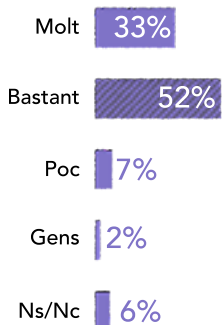
1. Com creu que la guerra russo- ucraïnesa l'afecta a vostè?

→

2. Com creu que la guerra russo- ucraïnesa l'afecta altres països?

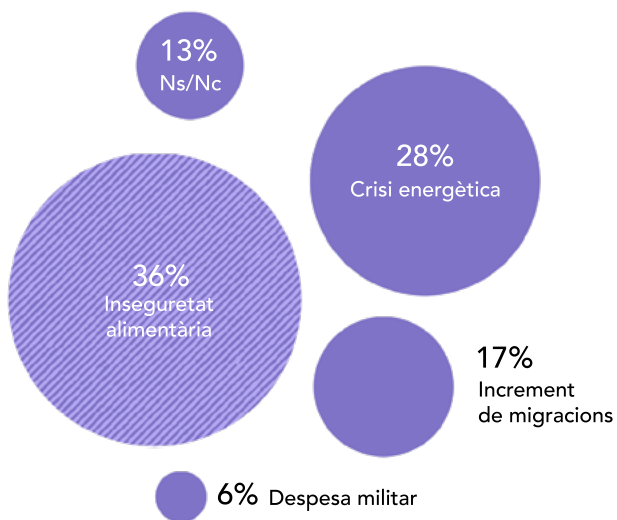
→

041

3. De quina manera creu que la guerra russo-ucraïnesa afecta més els països econòmicament empobrits?

↓

La por a la proliferació de les armes nuclears

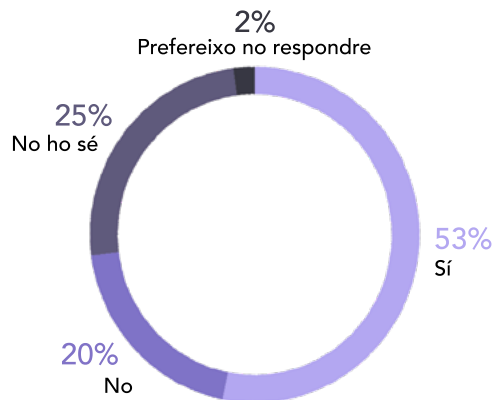
Un altre dels motius de preocupació és l'amenaça que hi ha al voltant de l'ús de les armes nuclears. Segons l'enquesta, més de la meitat de la població (concretament, el 53,4%) creu que hi ha un risc de guerra nuclear derivada del conflicte a Ucraïna⁴ i **el 65% de la població pensa que les armes nuclears són una amenaça per a la humanitat.**⁵ I de fet, ho són, com ja s'ha pogut demostrar en altres ocasions en el passat. Només cal recordar Hiroshima o Nagasaki per tenir una idea de què podria passar si es produís una escalada del conflicte. Hi ha un 20% de la població, però, que considera que no hi ha risc de guerra nuclear derivada d'aquesta guerra.⁴

Cal tenir en compte que, un any abans que comencés la guerra a Ucraïna, concretament el 22 de gener del 2021, entrava en vigor el Tractat per a la Prohibició de les Armes Nuclears (TPAN), aprovat per l'Assemblea General de les Nacions Unides per 122 vots a favor i signat per 84 països. A priori, aquesta és una bona notícia, però la realitat és que països com els Estats Units, França, la Xina, el Regne Unit o Rússia, així com tots els països pertanyents a l'OTAN (inclòs l'Estat espanyol) no van signar el tractat. Preguntada per aquest tema, la població enquestada també ho té clar: **gairebé el 80% de la població vol que l'Estat espanyol signi el tractat**, davant el 7% que opina que no és necessari o que prefereix que no se signi.⁶

042

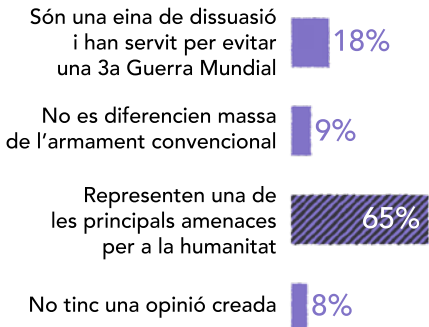
4. Creu que existeix un risc que es desencadeni una guerra nuclear derivada del conflicte a Ucraïna?

→

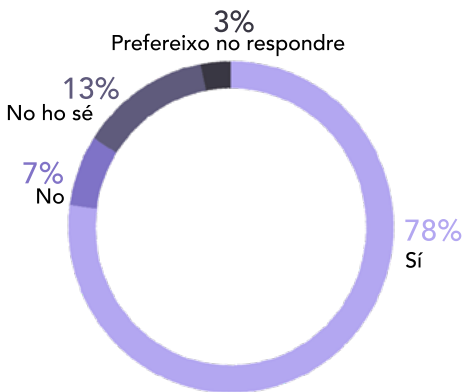
5. Pel que fa a l'armament nuclear, amb quina d'aquestes afirmacions està més d'acord?

→

6. Està d'acord que l'Estat espanyol signi el Tractat de Prohibició de les Armes Nuclears (TPAN) impulsat per Nacions Unides?

→

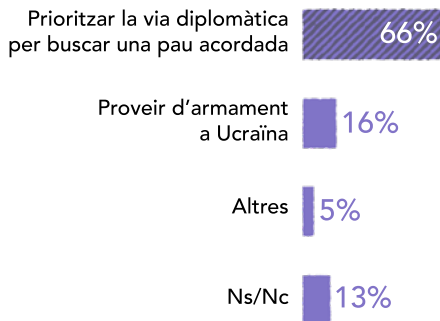

Una aposta clara per la via diplomàtica i la pau acordada

Preguntada per quina és la millor manera de finalitzar el conflicte, la ciutadania enquestada assegura que s'ha d'apostar per un procés de pau: **gairebé el 70% de la població creu que la millor manera d'abordar el conflicte a Ucraïna és la via diplomàtica i la pau acordada.**⁷ Si bé els governs de la Unió Europea i els Estats Units continuen proveint d'armes Ucraïna i la despesa militar només fa que pujar, la població no vol que la guerra continuï. De fet, el 62% de la població enquestada creu que l'Estat espanyol hauria d'abordar la guerra a Ucraïna augmentant el pressupost en cooperació i foment de la pau, mentre que només un 13% de les persones preguntades aposta per incrementar el pressupost en despesa militar⁸; i un 16% és favorable a continuar proveint Ucraïna d'armament.⁷

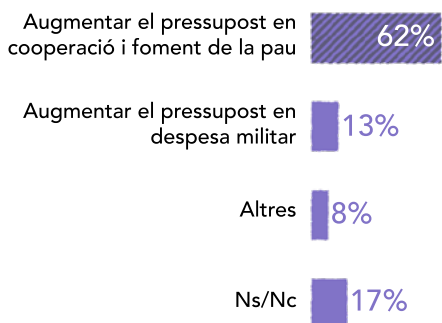
7. De les següents afirmacions, quina s'ajusta més a la seva visió sobre com ha d'abordar la comunitat internacional la guerra russo-ucraïnesa?

→

8. De les següents afirmacions, quina s'ajusta més a la seva visió sobre com ha d'abordar l'Estat espanyol la guerra russo-ucraïnesa?

→

Entrevista

045

**Kristian Herbolzheimer,
director de l'ICIP:**

«Aquesta guerra ha trencat els mecanismes que permetien, des de l'època de la guerra freda, certs espais de diàleg i entesa entre Rússia i Europa»

Kristian Herbolzheimer és director de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) des del 2018. Enginyer tècnic agrícola per la Universitat de Lleida (1994), Herbolzheimer és diplomad en Cultura de Pau per l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona i té un màster en Construcció Internacional per Paupel Kroc Institute for International Peace Studies de la Universitat de Notre Dame, als Estats Units. Analista de processos de pau i expert en el paper de la societat civil en les transicions, Kristian Herbolzheimer ha assessorat i donat suport als processos de pau de les Filipines, el País Basc i Colòmbia.

Quina va ser la teva reacció inicial quan va esclatar la guerra a Ucraïna?

De màxima sorpresa perquè, tot i haver-hi rumors que venien del govern dels Estats Units sobre la imminència d'un atac, no m'ho esperava. De fet, ningú a Europa els hi donava credibilitat, ni el mateix Zelenski. Una invasió era impensable per diferents motius: d'una banda, una invasió va en contra de la llei internacional i vulnera la Carta de les Nacions Unides. És molt sui generis que un membre del Consell de Seguretat de l'ONU vulneri la mateixa Carta, una Carta que, en principi, protegeixen. D'altra banda, amb aquesta invasió, el que va aconseguir Putin és donar oxigen i legitimitat a l'OTAN, un organisme que estava en crisi existencial. Aquests dos arguments feien que, racionalment, una invasió fos impensable.

El renaixement de l'OTAN.

Completament. I aquesta guerra ha trencat els mecanismes que permetien, des de l'època de la guerra freda, certs espais de diàleg i entesa entre Rússia i Europa. Països com Suècia o Finlàndia, que van ser capaços de mantenir la neutralitat durant la guerra freda, ara veuen aquesta invasió més perillosa i amb més risc que durant aquell període. Han trencat la seva història de neutralitat com a reacció. Però, si he de donar una valoració política, diria que és cert que tant Europa com l'OTAN, abans de la invasió, haguessin hagut d'actuar d'una altra manera, però no hi ha cap mena de justificació a la invasió russa sobre Ucraïna. Si parlem del reforç de l'OTAN i el reforç del militarisme i l'augment en despesa militar a Europa, jo assenyalo a Rússia com a responsable directe de com s'han desenvolupat els fets.

El 70% de la població pensa que la guerra a Ucraïna els hi afecta molt o bastant, enfront del 21%, que pensa que els afecta poc, i el 2%, que opina que la guerra a Ucraïna no els afecta gens. Amb tot, no hi ha hagut grans mobilitzacions en contra de la guerra, tal i com va passar fa vint anys amb la guerra de l'Iraq.

Per una raó senzilla: a la guerra de l'Iraq, els responsables érem nosaltres, Occident; i Espanya era una de les forces invasores. La ciutadania podia exigir al govern que es retirés. En aquest cas, la força invasora és Rússia, i la nostra capacitat d'incidir, com a ciutadania, és petita.

Creus que des dels mitjans s'ha fet una bona cobertura de la guerra?

A Catalunya, la cobertura d'aquest conflicte en concret ha estat molt bona. En destaco el reporterisme d'en Manel Alías, de TV3, i de molts altres periodistes i analistes. En el cas d'Alías, va fer una feina extraordinària des del Donbass, fent entrevistes a gent ordinària que pateix la guerra des del 2014. Analistes com Abel Riu, per la seva part, van proporcionar informació més enllà del relat de les agències i molt ben contrastada amb fonts a terreny. Penso que, d'aquest conflicte, els mitjans catalans n'han fet una cobertura humana i s'ha donat veu a les víctimes. No crec que s'hagi reproduït la propaganda militar.

047

Però els mitjans han pres, en general, partit.

En aquesta guerra hi ha una asimetria i una responsabilitat indubtable. La responsabilitat d'aquesta guerra és de Rússia i del seu president; i els mitjans ho han transmès força bé, en la meua opinió. Des de la perspectiva del moviment per la pau, ha faltat poder explicar millor les possibilitats i les limitacions de la construcció de la pau en aquest context determinat. Les consignes i les propostes de pau s'han d'adaptar a la naturalesa dels conflictes. No tenim referents en la història recent d'una guerra d'ocupació d'un país a un altre.

Què destacaries dels resultats de l'enquesta? Una de les dades interessants és que la població està disposada a acollir les persones refugiades; i no només a la gent procedent d'Ucraïna, sinó que el 68% de la població està d'acord en obrir vies legals i segures per a les persones refugiades d'altres països, tal com s'ha fet pel conflicte a Ucraïna.

Exacte. De l'enquesta destaco la solidaritat amb la població refugiada, que sol ser més gran que el que proposen les polítiques d'acollida. L'Estat espanyol acull molt poca població refugiada si ho comparem amb altres països europeus; però amb la guerra

d'Ucraïna s'ha demostrat que, quan hi ha voluntat política, les coses poden tirar endavant. Les polítiques nacionals i internacionals, pel que fa a la població que fuig d'Ucraïna, estan funcionant molt millor que habitualment. També s'ha de dir, però, que això suposa un greuge comparatiu evident amb les persones que arriben de d'altres països. Ucraïna ens ha demostrat que les polítiques d'asil poden canviar.

Penses que pot haver-hi un component racista?

Podria ser, sí, però també és cert que la guerra a Ucraïna ens afecta molt més directament que altres guerres i ens interpel·la més.

Gairebé el 70% de la població creu que la millor manera d'abordar el conflicte a Ucraïna és la via diplomàtica i la pau acordada. Si bé els governs de la Unió Europea i els Estats Units continuen proveïnt d'armes Ucraïna i la despesa militar augmenta, la població no vol que la guerra continuï. De fet, el 62% de la població enquestada creu que l'Estat espanyol hauria d'abordar la guerra a Ucraïna augmentant el pressupost en cooperació i foment de la pau.

La responsabilitat de la guerra és de Rússia, i la guerra acabarà el dia que aquest país decideixi retirar les seves tropes d'invasió. La via diplomàtica és necessària per a convèncer Rússia. El missatge és clar: fora les forces d'ocupació; el mateix que es va dir durant la guerra de l'Iraq. El «No a la guerra» no demanava una negociació amb Sadam Hussein, sinó una retirada de les tropes invasores. S'ha de tenir en compte que una negociació pot salvar vides, però també pot ser extremadament injusta. El foment de la pau requereix una feina preventiva. Un cop ha començat la guerra, totes les opcions són dolentes.

Què implicaria una negociació de pau amb Rússia?

Tres coses: en primer lloc, impunitat, tot i haver violat el dret internacional. Això suposaria un precedent, no només per a Rússia, sinó també per a la resta de països. En segon lloc, impunitat per les atrocitats comeses dins d'Ucraïna, on s'han produït massacres, tortures i deportacions. I, en últim lloc, implicaria l'acceptació de l'ocupació d'un territori en un país aliè. Són tres coses extremadament greus. Intuïtivament, tots volem la negociació, però, en aquest cas, seria sinònim d'impunitat.

El Sàhara Occidental: una qüestió pendent

049

*Estudi sobre la
percepció de la
ciutadania de
Catalunya vers la
cooperació al
desenvolupament*

Parlar de la història del Sàhara Occidental és parlar de la **història d'una injustícia i d'un poble, el sahrauí, que fa anys que lluita pel dret a l'autodeterminació**. El Sàhara Occidental va ser una colònia africana ocupada per l'Estat espanyol fins el 1975: es considerava la província 53. Amb la mort de Franco, les reivindicacions d'emancipació del poble sahrauí, que s'havien iniciat durant els primers anys de la dècada dels setanta, van anar prenent força. Davant aquest context, l'Estat espanyol va agafar el compromís d'organitzar i dur a terme un referèndum d'autodeterminació. Va ser llavors quan el Marroc —en aquell moment liderat pel rei Hassan II— i Mauritània van aprofitar per reivindicar part del territori sahrauí com a propi argumentant raons històriques. A finals d'octubre del 1975 es van produir les primeres agressions per part del Regne del Marroc i el 6 de novembre s'iniciava la Marxa Verda: més de 300.000 marroquins i marroquines arribaven a territori sahrauí i l'ocupaven, fet que va comportar un èxode massiu de la població sahrauí des de la costa fins a l'interior, al desert. Només Algèria va obrir les portes a aquestes persones que fugien de la violència.

Lluny de trobar un acord pensant en el poble sahrauí, el 14 de novembre del 1975, l'Estat espanyol, Mauritània i el Marroc van signar els Acords de Madrid a través dels quals es repartien el territori del Sàhara Occidental. El 26 de febrer del 1976, l'Estat espanyol retirava les seves tropes del Sàhara Occidental de manera definitiva, i el dia següent, el Front Polisario (Front Popular per a l'Alliberament de Saguia el-Hamra i Río de Oro) proclamava la RASD (República Àrab Sahrauí Democràtica). És important destacar que, tot i la retirada de les tropes, l'Estat espanyol va continuar sent la potència administradora del territori legalment —i ho continua sent en l'actualitat—, ja que, en el cas del Sàhara Occidental, mai es va arribar a produir el procés de descolonització que dictaminaven les Nacions Unides. El 1979, Mauritània es va rendir i va deixar de reivindicar una part de la regió, però això ho va aprofitar el Marroc per a annexionar-se una altra part del territori. El 1991, es va signar un acord de pau i l'ONU va establir la MINURSO (Missió de les Nacions Unides pel Referèndum del Sàhara Occidental) amb el compromís de dur a terme un referèndum d'autodeterminació que mai s'ha celebrat. Des de la firma de l'alto al foc amb l'acord de pau de 1991 fins al 2020, el Front Polisario i el Regne del Marroc han mantingut un conflicte de baixa intensitat.

Actualment, pel que fa a l'estatus polític, la RASD està reconeguda oficialment per més de 84 països (segons el Front Polisario), però no ha estat reconeguda ni per les Nacions Unides, ni per la Lliga Àrab, ni per cap país europeu o cap membre permanent del Consell de Seguretat de les Nacions Unides. Sí que és membre permanent de la Unió Africana.

Situació actual

A principis de novembre del 2020, gairebé un centenar de persones sahrauís van bloquejar el pas fronterer del Guerguerat, una zona desmilitaritzada que connecta el Sàhara Occidental amb Mauritània i que el Regne del Marroc utilitza per exportar els recursos naturals que obté del territori sahrauí. La protesta va acabar el 13 de novembre amb una incursió de les tropes marroquines. Va ser en aquell moment quan es va donar per finalitzat l'alto al foc. Es reprenia la guerra armada, que dura fins avui dia i que, a banda de les accions militars pertinents, s'ha traduït en un augment considerable de la repressió envers la població sahrauí. A l'informe *Visibilizando la ocupación en el Sáhara Occidental*, elaborat per la Federació d'Associacions Catalanes Amigues del Poble Sahrauí (ACAPS) i NOVACT (Institut Internacional per a la No Violència Activa), es destaca que: «(...) La intensificació de la repressió ha fet encara més difícil la vida quotidiana al territori ocupat i ha provocat un **augment preocupant de les vulneracions sistèmiques i greus dels drets humans** i del dret internacional humanitari, amb especial incidència en [la vulneració dels] drets socials i polítics. (...) Entre les vulneracions més freqüents que han tingut lloc aquest any s'expliquen les restriccions a la llibertat d'expressió i de moviment i circulació, la intimidació, l'assetjament, les amenaces de mort, la criminalització, les agressions físiques i sexuals, l'amenaça de violació, el maltractament als presoners i la vigilància física i tecnològica, que es donen en el marc d'una expansió quantitativa i qualitativa molt greu de l'ús de mecanismes, com la detenció arbitrària, inclòs l'arrest domiciliari arbitrari».

051

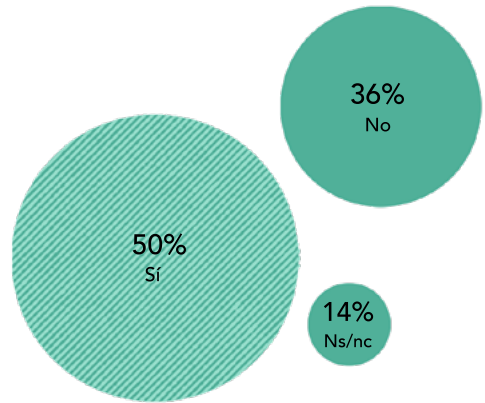
També Human Rights Watch (HRW) recull aquesta situació: «Al Sàhara Occidental, les autoritats marroquines continuen assetjant els i les activistes que donen suport a l'autodeterminació sahrauí, impedeixen les reunions i obstrueixen el treball de les organitzacions no governamentals locals de drets humans». I no només això: tant al Marroc com als territoris ocupats, la legislació marroquina prohibeix qualsevol atac que vagi en contra de la "integritat territorial" del país. Això vol dir que, fins i tot, pot ser encausada la població marroquina que es mostri solidària amb el poble sahrauí. D'altra banda, cal destacar que el territori ocupat està sotmès a les mateixes lleis i estructures administratives que el Marroc. Els mitjans de comunicació internacionals tenen prohibida l'entrada als territoris ocupats, amb la qual cosa es pot parlar d'un **forat negre informatiu pel que fa a les qüestions relatives al Sàhara Occidental**.

Hi ha coneixement sobre què succeeix i ha succeït al Sàhara Occidental?

Aquesta és una de les qüestions que ens vam plantejar a l'hora d'elaborar les preguntes d'aquest bloc de l'enquesta, encarregat per la Coordinadora Catalana d'Ajuntaments Solidaris amb el Poble Sahrauí (CCASPS); fins quin punt la ciutadania coneix el conflicte internacional entre el Front Polisario i el Regne del Marroc per la sobirania del territori del Sàhara Occidental. Els resultats no deixen lloc a dubtes: **només un 50% de la població coneix el conflicte del Sàhara Occidental**; el 36% no el coneix i el 14% restant no contesta.¹ De les persones que saben de l'existència del conflicte, un 41% té entre 18 i 34 anys; un 48% té entre 25 i 49 anys i un 59% té entre 50 i 70 anys.²

1. Coneix el conflicte internacional entre la República Àrab Sahrauí Democràtica i el Regne del Marroc per la sobirania del territori del Sàhara Occidental?

→

052

2. Coneixement del conflicte del Sàhara Occidental

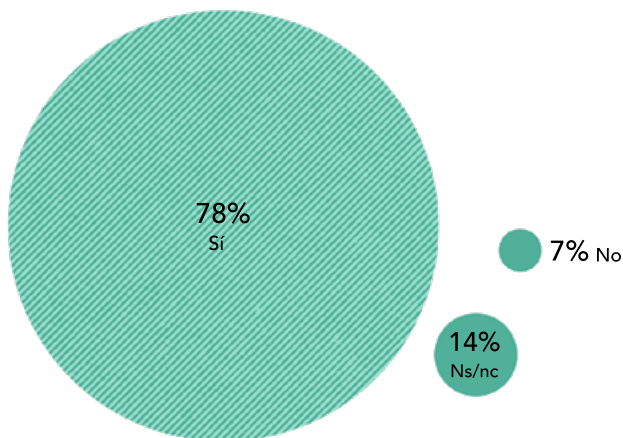
↓

	Edat				Gènere		Província			
	Total	18-34	35-49	50-70	Home	Dona	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
Sí	50%	41%	48%	59%	59%	42%	50%	50%	49%	52%
No	36%	43%	38%	29%	28%	43%	35%	38%	38%	34%
No ho sé	12%	14%	12%	11%	12%	12%	12%	9%	11%	12%
Prefereixo no respondre	2%	3%	1%	2%	1%	3%	2%	3%	3%	2%
Base	1185	331	390	465	588	597	867	122	69	127

També vam voler saber si la població enquestada considerava necessari donar suport al poble sahrauí en la seva reivindicació, i el 78% de la gent que coneix el conflicte hi està d'acord.³ Pel que fa a la responsabilitat de l'Estat espanyol en la qüestió del Sàhara, **el 76% de la gent que coneix el conflicte està d'acord en el fet que l'Estat doni suport al referèndum d'autodeterminació del poble sahrauí**; el 10% considera que no s'hauria de donar aquest suport i el 12% no ho sap o no contesta.⁴

3. Creu que és necessari donar suport al poble sahrauí en la seva reivindicació perquè es faci efectiu el referèndum d'autodeterminació que van establir les Nacions Unides en 1991?

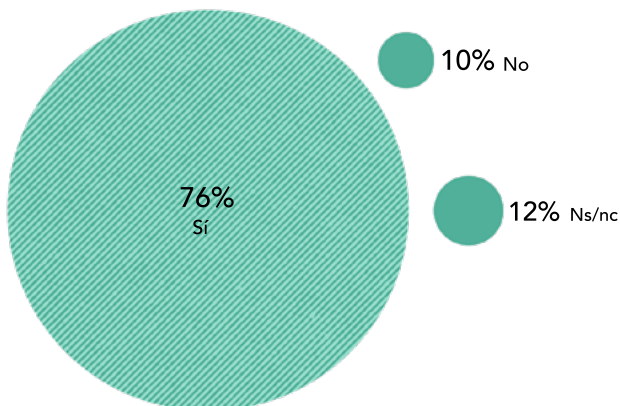
↓

053

4. Estaria d'acord en què l'Estat espanyol donés suport al referèndum d'autodeterminació del Sàhara Occidental?

↓

Entrevista

054

**Tesh Sidi,
activista sahrauí:**

**«El poble sahrauí volem
un procés democràtic i una
votació amb garanties de
respecte pels drets humans»**

Tesh Sidi va néixer el 1994 als campaments de persones refugiades de Tinduf, a Algèria. Com ella mateixa explica, «la meva mare es va haver d'exiliar a Tinduf i el meu pare ha passat gran part de la seva vida a la guerra». Assegura que la vida als campaments, durant la seva infància, va ser duríssima i que va començar a venir a l'Estat espanyol amb el programa Vacances en pau. «A partir dels dotze anys, ja no es pot participar en el programa i la meva família biològica i la d'adopció van arribar a un acord». És així com Tesh Sidi va poder continuar els seus estudis a Banyeres (Alacant). Va estudiar enginyeria informàtica i és la fundadora de Saharawis Today, una plataforma de comunicació digital especialitzada en el conflicte sahrauí. Explica amb cruïda els processos burocràtics i la lluita jurídica que ha hagut de seguir durant tots aquests anys per obtenir la ciutadania espanyola i el patiment que això comporta. A ella, li ha costat vint anys. Tesh Sidi sempre ha estat connectada amb els moviments socials i en la lluita per l'autodeterminació del Sàhara i els drets de la població refugiada.

El resultat de l'enquesta que hem dut a terme és clar: hi ha un 36% de la població que no coneix el conflicte del Sàhara Occidental.

Hi ha diversos factors que fan que això sigui així. Per exemple, la qüestió del Sàhara Occidental no s'inclou en els llibres de text, i això suposa esborrar la memòria històrica d'Espanya. També passa amb les víctimes del franquisme. Un altre factor és que avui dia hi ha molts conflictes i això fa que la gent no els conegui tots. La ciutadania està desbordada. Si no coneixes un conflicte, d'altra banda, costa empatitzar. Solidaritzar-se és una cosa, i empatitzar una altra. Finalment, vivim en un món de capitalisme ferotge on els algorismes són els que ens ensenyen què veiem i que no. Són aquests sistemes i els mitjans de comunicació els que ens dictaminen quins són els nostres problemes i quins no. Vivim en bombolles mediàtiques.

Certament, no es pot assenyalar a la població.

Entenc perfectament la persona que acaba de treballar a les set de la tarda i que ha de recórrer la ciutat de punta a punta per tornar a casa i no té temps per a estar ben informada. La ciutadania no té temps per implicar-se en totes les lluites. D'altra banda, l'extrema dreta està guanyant el relat de la desmobilització social. Per això és tan important dissenyar altres camps i canals alternatius de comunicació per a qüestions importants. Aquests espais han de ser transversals i no fer una comunicació des de la victimització. Fa temps que m'he adonat que té més altaveu el soroll que les propostes de mesures i millores. Ja n'hi ha prou

de centrar-nos sempre en allò que va malament. Aposto per una comunicació que posi èmfasi en les coses positives. En aquest aspecte, penso que la cultura constitueix una eina molt important. Comunicar les diferents causes des de la cultura em sembla molt bona opció per canviar els relats i donar-los a conèixer.

Fa uns mesos, el Govern de l'Estat espanyol va fer un gir en la postura pel que fa a la qüestió del Sàhara Occidental.

Ho vaig viure des de Ferraz mateix [seu a Madrid del Partit Socialista]. He de dir que la postura d'Espanya envers la qüestió del Sàhara Occidental sempre ha estat tèbia i rància. El que va fer el Partit Socialista és deslegitimar el dret internacional i la lluita del poble sahrauí; i això és un moviment perillós perquè pot suposar un precedent i incitar a altres països perquè es posicionin de manera similar. El més greu de tot plegat rau en el fet que es pugui legitimar la vulneració dels drets humans. El valor dels drets humans és el que evita les guerres. De totes maneres, la causa del poble sahrauí és la decolonial: no s'emmarca dins les ideologies polítiques del context espanyol de dretes i esquerres.

Va ser un gir que ningú esperava.

Pedro Sánchez va prendre una decisió unilateral i sense comptar ni amb el Parlament espanyol, ni amb les seves bases ni amb la seva militància. I és precisament això el que considero més greu. Quan es prenen decisions d'aquesta manera, hi hauria d'haver una gran mobilització social. La responsabilitat, en cap cas, recau en el poble sahrauí o els seus representants. És la ciutadania espanyola, no la sahrauí, qui ha de sortir als carrers i exigir decisions democràtiques per part dels seus líders polítics.

¿Què et sembla la proposta marroquina del 2007 per al Sàhara Occidental?

En la meva opinió, la solució passa perquè el poble sahrauí pugui escollir la seva autonomia; i això passa perquè es dugui a terme un referèndum d'autodeterminació. El poble sahrauí mai va pertànyer al Marroc; per tant, s'ha de seguir la resolució de les Nacions Unides. El poble sahrauí volem un procés democràtic i una votació amb garanties de respecte pels drets humans. Volem que els i les refugiades puguin acudir a les votacions, que no ens aniquilin, que no ens amenacin i que les parts siguin respectuoses. de neutralitat com a reacció. Però, si he de donar una valoració política, diria que és cert que tant Europa com l'OTAN, abans de la invasió, haguessin hagut d'actuar d'una altra manera, però no hi ha cap mena de justificació a la invasió russa sobre Ucraïna. Si parlem del reforç de l'OTAN i el reforç del militarisme i l'augment en despesa militar a Europa, jo assenyalo a Rússia com a responsable directe de com s'han desenvolupat els fets.

Conclusions

— **El 84% de la població catalana es mostra preocupada per la realitat dels països econòmicament empobrits**, fet que ens indica que la ciutadania no és indiferent als problemes dels altres. Saber que som una societat solidària sempre és una bona notícia.

— **El 25% les persones enquestades considera que, per abordar la injustícia, cal mirar cap al sistema econòmic internacional i la globalització**, és a dir, la ciutadania catalana és conscient que la pobresa i les desigualtats són fruit d'un sistema econòmic històricament injust.

— Hi ha un **gran desconeixement pel que fa a la cooperació al desenvolupament**: només un 52% n'ha sentit a parlar. Si bé la dada no és del tot negativa, posa de manifest que cal fer més esforços comunicatius i d'incidència per tal de donar a conèixer aquest àmbit de treball.

— **El 64% de la població no sap si el seu ajuntament destina recursos a la cooperació al desenvolupament**. Tot i aquest desconeixement, 2 de cada 3 persones enquestades es mostren d'acord amb què el seu ajuntament dediqui recursos a aquest àmbit, fins i tot en un context de crisi socioeconòmica.

— Pel que fa a migració i refugi, **el 68% de les persones enquestades té clar que s'haurien d'obrir vies legals i segures per a les persones que arriben al nostre país**, tal com s'ha fet amb la població refugiada de la guerra d'Ucraïna. En la mateixa línia, el 72% dels entrevistats considera que els seus ajuntaments haurien de promoure i dur a terme les mateixes polítiques de suport que s'han donat a les persones ucraïneses per a les persones refugiades d'altres països.

— La població catalana no es mostra indiferent a la guerra a Ucraïna i **el 70% considera que aquesta guerra els afecta molt o bastant**. El 70% creu que s'ha de solucionar el conflicte per la via diplomàtica i la pau acordada. De fet, el 62% de la població enquestada creu que l'Estat espanyol hauria d'abordar la guerra a Ucraïna augmentant el pressupost en cooperació i foment de la pau.

— El 22 de gener del 2021, va entrar en vigor el **Tractat per a la Prohibició de les Armes Nuclears (TPAN)**, aprovat per l'Assemblea General de les Nacions Unides per 122 vots a favor i signat per 84 països, entre els quals no s'hi troben els països que pertanyen a l'OTAN. Preguntada per aquest tema, **gairebé el 80% de la població enquestada vol que l'Estat espanyol signi el tractat**. En aquesta línia, el 53,4% de la gent preguntada considera que hi ha un risc de guerra nuclear derivada del conflicte a Ucraïna i el 65% de la població pensa que les armes nuclears són una amenaça per a la humanitat.

— Pel que fa a la qüestió del Sàhara, **només un 50% de la població coneix aquest conflicte**. El 76% de la gent que el coneix està d'acord amb què l'Estat espanyol doni suport al referèndum d'autodeterminació del poble sahrauí.

Amb el suport de: